

ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

Factors affecting farmer's quality of life in Saraphi District, Chiang Mai Province

ปณิธี ชมภูศรี^{1*}, จุฑาทิพย์ เถลิ้มผล¹, รุช ศิริสัตย์ลักษณ์¹ และ จุฑามาศ โชติบาง²
Panithee Chomphoosri^{1*}, Juthathip Chalermphol¹, Ruth Sirisunyalak¹,
and Jutamas Chotibang²

บทคัดย่อ: การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม บางประการของเกษตรกร ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ เกษตรกรในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 264 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย (WHOQOL-BREF-THAI) ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการหา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมทั้งทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุ ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 56.8 ปี จบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา มีสถานภาพสมรส ส่วนใหญ่มีบุตรจำนวน 2 คนขึ้นไป มีประสบการณ์ในการทำการเกษตรเฉลี่ย 14.7 ปี มีรายได้สุทธิเฉลี่ย 12,030.3 บาท/เดือน ส่วนใหญ่ไม่มีภาระหนี้สิน มีเงินออม มีพื้นที่ถือครองในการทำการเกษตรเฉลี่ย 3.38 ไร่ เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.53$) ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยด้านอายุ ความมั่นคงทางอาชีพ การสื่อสารหรือการพูดคุยกับเกษตรกรท่านอื่น การได้รับการดูแลสุขภาพที่ดีจากหน่วยงาน และความต้องการในการพัฒนาตนเองเพื่อความก้าวหน้าในชีวิต มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$)

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต, เกษตรกร, ปัจจัย

ABSTRACT: The object of this research is to study certain personal, economic and societal characteristics, quality of life, and factors affecting the quality of life of farmers in Saraphi District, Chiang Mai Province. The sample for this research consists of 264 farmers in Saraphi District, Chiang Mai Province. Data is obtained through questionnaires collected from World Health Organization Quality of Life Brief – Thai (WHOQOL-BREF-THAI). Descriptive statistics used for data analysis include percentage, mean, maximum, minimum, and standard deviation. Hypotheses are tested using multiple regression analysis. This research shown that the majority of farmers in Saraphi District, Chiang Mai Province, are male, with an average age of 56.8 years, have completed primary education, are married and have 2 or more children, possess an average of 14.7 years farming experience, receive an average net income of 12,030.3 THB/month, have no outstanding debt, and possess financial

¹ ภาควิชาพัฒนาเศรษฐกิจการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 50200

Department of Agricultural Economic, Faculty of Agriculture, Chiang Mai University 50200

² คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 50200

Pediatric Nursing Department, Faculty of Nursing, Chiang Mai University 50200

* Corresponding author: ggabygram@gmail.com

savings. An average total holding area of 3.38 rai. The overall quality of life of farmers is at a moderate level ($\bar{x} = 3.53$). Factors correlated to quality of life that display statistical significance 0.01 ($p < 0.01$) include age, job security, communication among farmers, quality of healthcare provided by agencies, and personal/life development place of residence.

Keywords: Quality of life, Farmer, Factor

บทนำ

สถานการณ์โลกในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่ก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นไม่ได้เลยหากมนุษย์เป็นทรัพยากรหลักของประเทศที่ไม่มีคุณภาพ ดังนั้นประเทศไทยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้ประเทศไทยมีการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ เห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) เน้นการพัฒนาคุณภาพของคนและการพัฒนาประเทศโดยให้คนเป็นจุดศูนย์กลางของการพัฒนาและใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการพัฒนาที่使人มีคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) แต่สภาพความเป็นจริงพบว่ายังมีกลุ่มผู้ด้อยโอกาส เช่น เกษตรกร ผู้ใช้แรงงาน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ มีคุณภาพชีวิตที่ต่ำ (ฉวีวรรณ, 2542) โดยรัฐบาลได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของบุคคลอย่างเต็มที่ เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นโดยเฉพาะเกษตรกร (ฉลอง, 2541) แต่ยังพบว่าเกษตรกรหรือแรงงานในภาคการเกษตรส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยค่อนข้างต่ำ มีคุณภาพชีวิตด้อยกว่าภาคการผลิตอื่นและขาดความมั่นคงในอาชีพและรายได้ แม้ว่ารัฐบาลจะพยายามแก้ไขปัญหาค่าเช่าที่ดินของเกษตรกรที่ลดลง แต่ปัญหาค่าเช่าที่ดินที่มีความรุนแรงราคาสินค้าที่ตกต่ำ รวมถึงกระแสบริโภคนิยมและพฤติกรรมกรรมการบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือย ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้มากขึ้น (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2559) ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของเกษตรกรแย่ลง ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้ดีขึ้นจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ

เกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่มีจำนวนมากที่สุดในภาคเหนือ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2560)

แต่ยังพบว่ามีปัญหาคุณภาพชีวิตทั้งด้านการมีงานทำ รายได้ และหนี้สิน อันเนื่องมาจากปัญหาทางเศรษฐกิจ รายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย ปัญหาหนี้สินทั้งในและนอกระบบ ปัญหาด้านที่อยู่อาศัย ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสุขภาพที่เป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต รวมถึงการเจ็บป่วยที่ทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ และปัญหาด้านความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงใหม่, 2554) การศึกษาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ จึงมีความจำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นไม่ว่าจะเป็นทั้งทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม โดยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้เลือกพื้นที่ศึกษาอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ติดต่อกับอำเภอเมืองเชียงใหม่ แรงงานภาคเกษตรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรุ่นพ่อแม่ อายุมากกว่า 40 - 50 ปีขึ้นไป แต่ไม่มีผู้รับช่วงรุ่นลูกเข้ามาช่วยงาน ต้องจ้างแรงงานจากภายนอกเข้ามาทำงาน อีกทั้งยังพบว่าเป็นอำเภอที่มีผู้ป่วยเป็นโรคมะเร็งปอดและเสียชีวิตมากเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ (จรัส, 2551) จนส่งผลให้คุณภาพชีวิตเปลี่ยนแปลงไป

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและทราบถึงคุณภาพชีวิตของเกษตรกร และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อภาครัฐและพื้นที่อื่นๆ ในการแก้ไขและพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และสิ่งแวดล้อม ให้มีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นต่อไป

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรที่อาศัยอยู่ในเขต

พื้นที่อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ และขึ้นทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร จำนวนทั้งหมด 5,232 ราย (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2560) ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Taro Yamane (1979 อ้างถึงในสุชาติ, 2555) ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 94 % ซึ่งคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างได้ 264 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาซึ่งมีเนื้อหาจากเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตขององค์กรอนามัยโลกชุดย่อยฉบับภาษาไทย (WHOQOL – BREF – THAI) 26 ตัวชี้วัด ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (สุวัฒน์ และคณะ, 2545) โดยผ่านการทดสอบหาความเชื่อมั่น (Reliability) จากประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแต่มีความคล้ายคลึงกัน จำนวน 20 ราย ตามสูตรของ Cronbach (กัลยา, 2555) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.818 ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2562 ผู้วิจัยได้มีการจัดระดับคุณภาพชีวิตตามการแปลผลคะแนนรายข้อและโดยรวม ใช้ค่าเฉลี่ยที่มีค่าตั้งแต่ 1.00 – 5.00 โดยพิจารณาตามเกณฑ์ของเบสท์ (องอาจ, 2548) โดยใช้สูตรการคำนวณซึ่งทำการแบ่งค่าคะแนนเป็น 3 ระดับ ดังนี้ 1) 1.00 – 2.33 มีคุณภาพชีวิตไม่ดี 2) 2.34 – 3.67 มีคุณภาพชีวิตปานกลาง 3) 3.68 – 5.00 มีคุณภาพชีวิตที่ดี ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และใช้วิธีวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple regression analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระหลายตัวกับตัวแปรตามหนึ่งตัว

ผลการศึกษา

ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมบางประการของเกษตรกรในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 52.3 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 56.8 จบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 76.1 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 82.6 มีบุตรจำนวน 2 คนขึ้นไป ร้อยละ 51.1 เกษตรกรมีประสบการณ์ในการทำการเกษตรเฉลี่ย 14.7 ปี มีรายได้สุทธิเฉลี่ย

12,030.3 บาท/เดือน ส่วนใหญ่ไม่มีภาระหนี้สิน มีเงินออม มีพื้นที่ถือครองทั้งหมดน้อยกว่า 5 ไร่ ร้อยละ 87.9 โดยมีพื้นที่เฉลี่ยอยู่ที่ 3.38 ไร่ สำหรับเกษตรกรอาชีพเกษตรกรรมมีความมั่นคงปานกลาง มีความภูมิใจมากที่เป็นเกษตรกร มีการสื่อสารและพูดคุยกับเกษตรกรท่านอื่น ให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นกลุ่ม และมีความเต็มใจและยินดีในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมมากที่สุด มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมภายในครอบครัวหรือชุมชนปานกลาง เมื่อมีปัญหาเกษตรกรสามารถขอความช่วยเหลือจากคนในชุมชนได้มาก ส่วนใหญ่เกษตรกรไม่ได้ออกกำลังกาย ได้รับการดูแลสุขภาพที่ดีจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องปานกลาง และส่วนใหญ่เกษตรกรมีความต้องการที่จะพัฒนาตนเองเพื่อความก้าวหน้าในชีวิตมากที่สุด (Table 1)

ระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

เกษตรกรในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่มีระดับคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 3.53) ทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ ความสัมพันธ์ทางสังคม (\bar{X} = 3.57) สิ่งแวดล้อม (\bar{X} = 3.53) จิตใจ (\bar{X} = 3.48) และร่างกาย (\bar{X} = 3.42) ตามลำดับ (Table 2)

ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ (Y) ใช้วิธีวิเคราะห์การถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) โดยวิธีคัดเลือกเข้าทั้งหมด (Enter Selection) การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แห่งการตัดสินใจเชิงพหุ (Multiple coefficient of determination: R^2) พบว่าค่า R^2 = 0.560 หมายความว่าตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถร่วมกันอธิบายตัวแปรตามได้ ร้อยละ 56.0 ตัวแปรอิสระ 20 ตัวแปร มีจำนวน 5 ตัวแปรที่มีผลต่อตัวแปรตาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยพบว่า อายุ มีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับตัวแปรตาม ความมั่นคงทางอาชีพ การสื่อสารหรือการพูดคุยกับเกษตรกรท่านอื่น การได้รับการดูแลสุขภาพที่ดีจากหน่วยงาน และความต้องการในการพัฒนาตนเองเพื่อความก้าวหน้าในชีวิต มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับตัวแปรตาม (Table 3)

Table 1 The personal information economic and social status of farmers in Saraphi District, Chiang Mai Province N = 264

Factors		Number	Percentage
personal information			
Gender (X_1)	Male	138	52.3
	Female	126	47.7
Age (X_2)	≤ 30	3	1.1
	31 – 40	14	5.3
	41 – 50	40	15.2
	51 – 60	116	43.9
	> 60	91	34.5
\bar{X} = 56.8 year, S. D. = 9.941			
Educational Level (X_3)	No Education	1	0.4
	Primary Education	201	76.1
	Junior High School	33	12.5
	Senior High School	17	6.4
	Vocational Certificate	1	0.4
	High Vocational Certificate	1	0.4
	Diploma or equivalent	1	0.4
	Bachelor's degree	8	3.0
High than bachelor's degree	1	0.4	
Status (X_4)	Single	36	13.6
	Married	218	82.6
	Widowed	5	1.9
	Divorced/Separated	5	1.9
Number of Children (X_5)	None	57	21.6
	1 Children	72	27.3
	≥ 2 Children	135	51.1
Farming experience (X_6)	≤ 5	36	13.6
	6 – 10	103	39.0
	11 – 15	19	7.2
	16 – 20	71	26.9
	≥ 20	35	13.3
\bar{X} = 14.7 year, S. D. = 8.288			
Economic information			
Income (X_7)	$\leq 5,000$	23	8.7
	5,001 – 10,000	121	45.9
	10,001 – 15,000	74	28.0
	15,001 – 20,000	32	12.1
	$\geq 20,000$	14	5.3
\bar{X} = 12,030.3 Bath/Month, S. D. = 6,547.358			
Debt (X_8)	None	165	62.5
	Have	99	37.5
Financial savings (X_9)	None	65	24.6
	Have	199	75.4

Table 1 The personal information economic and social status of farmers in Saraphi District, Chiang Mai Province N = 264 (Cont.)

Factors		Number	Percentage
Area (X_{10})	≤ 5	232	87.9
	6 – 10	22	8.3
	11 – 15	7	2.7
	> 15	3	1.1
$\bar{X} = 3.38$ Rai, S. D. = 2.975			
Job Security (X_{11})	Highest	42	15.9
	High	81	30.7
	Moderate	121	45.8
	Lower	18	6.8
	No job security	2	0.8
Social status information Pride of being a farmer or working in agriculture (X_{12})	Highest	41	15.5
	High	192	72.7
	Moderate	30	11.4
	Lower	1	0.4
	Least	-	-
Communication among farmers (X_{13})	Highest	117	44.3
	High	95	36.0
	Moderate	51	19.3
	Lower	1	0.4
	Least	-	-
The importance of working as a group or as a team (X_{14})	Highest	130	49.2
	High	82	31.1
	Moderate	47	17.8
	Lower	5	1.9
	Least	-	-
Willingness and satisfaction of serving the public (X_{15})	Highest	146	55.3
	High	86	32.6
	Moderate	32	12.1
	Lower	-	-
	Least	-	-
Participation in family or community activities (X_{16})	Highest	35	13.3
	High	52	19.7
	Moderate	128	48.5
	Lower	36	13.6
	Least	13	4.9
Help from community members (X_{17})	Highest	77	29.2
	High	119	45.1
	Moderate	63	23.9
	Lower	5	1.9
	Least	-	-

Table 1 The personal information economic and social status of farmers in Saraphi District, Chiang Mai Province N = 264 (Cont.)

Factors		Number	Percentage
Exercise (X_{18})	No Exercise	83	31.4
	< 3 days per week	79	29.9
	= 3 days per week	24	9.1
	> 3 days per week	9	3.4
	Everyday	69	26.1
Quality of healthcare provided by agencies (X_{19})	Highest	82	31.1
	High	81	30.7
	Moderate	97	36.7
	Lower	4	1.5
	Least	-	-
Personal/life development (X_{20})	Highest	133	50.4
	High	42	15.9
	Moderate	82	31.1
	Lower	6	2.3
	Least	1	0.4

Table 2 Farmer's Quality of Life level in Saraphi District, Chiang Mai Province

Content	Mean	S.D.	Translate
1. Physical domain	3.42	0.47	Moderate quality of life
2. Psychological domain	3.48	0.41	Moderate quality of life
3. Social relationships	3.57	0.68	Moderate quality of life
4. Environment	3.52	0.45	Moderate quality of life
Summary of farmer's quality of life level	3.53	0.66	Moderate quality of life
Remark:	3.68 – 5.00 score mean good quality of life		
	2.34 – 3.67 score mean moderate quality of life		
	1.00 – 2.33 score mean not quality of life		

Table 3 Regression coefficient of independent variable with Farmer's Quality of Life level in Saraphi District, Chiang Mai Province

Variable	Unstandardized Coefficients	t	Sig.
(Constant)	1.862	9.662	0.000
Age (X_2)	- 0.005	- 2.736	0.007**
Job Security (X_{11})	0.052	2.626	0.009**
Communication among farmers (X_{13})	0.087	3.219	0.001**
Quality of healthcare provided by agencies (X_{19})	0.101	5.049	0.000**
Personal/life development (X_{20})	0.128	6.948	0.000**
R = 0.748 ^a	R ² = 0.560	SEE = 0.23510	F = 15.479
Sig. of F = 0.000 ^a			

Remark: Significant at *0.05, Significant at **0.01

วิจารณ์ผลการวิจัย

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตในเชิงลบ หมายความว่า เกษตรกรที่มีอายุน้อยจะมีคุณภาพชีวิตดีกว่าเกษตรกรที่มีอายุมาก เนื่องจากเกษตรกรที่มีอายุน้อยจะมีร่างกายที่แข็งแรง ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง และสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภรทิพย์ (2557) กล่าวว่า เกษตรกรที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี มีคุณภาพชีวิตแตกต่างจากช่วงอายุอื่น ๆ เนื่องจากคนที่มีอายุน้อยย่อมมีร่างกายที่แข็งแรงกว่า มีสุขภาพที่ดีกว่า สามารถปฏิบัติงานได้ดี และมีรายได้เพิ่มขึ้น ส่งผลให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นตามไป ผลการศึกษาพบว่า ความมั่นคงทางอาชีพ มีผลเชิงบวกต่อระดับคุณภาพชีวิต หมายความว่า เกษตรกรที่มีอาชีพที่มั่นคงจะมีคุณภาพชีวิตดีกว่าเกษตรกรที่ไม่มี ความมั่นคงทางอาชีพ เพราะอาชีพเกษตรกรรมที่ทำอยู่เป็นอาชีพที่สุจริต เป็นอาชีพที่ช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เกษตรกรมีแหล่งจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรที่แน่นอน และมีรายได้ที่จะสามารถหาเลี้ยงครอบครัวได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษดา และคณะ (2550) กล่าวว่า อาชีพเกษตรกรรมมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ซึ่งเกษตรกรรมเป็นพื้นฐานในการผลิตปัจจัย 4 คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ดังนั้นอาชีพเกษตรกรรมจึงเป็นอาชีพที่มีความมั่นคงและยั่งยืน รวมทั้งยังสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร ส่งผลให้เกษตรกรมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ในการวิเคราะห์ด้านการสื่อสารหรือการพูดคุยกับเกษตรกรท่านอื่น พบว่า มีผลเชิงบวกต่อระดับคุณภาพชีวิต หมายความว่า เมื่อเกษตรกรได้สื่อสารหรือพูดคุยกับเกษตรกรท่านอื่น ๆ มากขึ้น เกษตรกรก็จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นด้วย เนื่องจากเกษตรกรได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทักทาย และมุงมุง ในการทำเกษตร การแก้ปัญหา การใช้ชีวิต หรือแม้กระทั่งประสบการณ์ต่าง ๆ ที่แต่ละบุคคลได้รับมาไม่เหมือนกัน ทำให้เกิดมิตรภาพที่ดีระหว่างกัน และพบว่าแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต การศึกษาเกี่ยวกับการได้รับการดูแลสุขภาพที่ดีจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีผลเชิงบวกต่อระดับคุณภาพชีวิต หมายความว่า เกษตรกรที่ได้รับการดูแลที่ดีจากหน่วยงานจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า เนื่องจากคุณภาพชีวิตที่ดีส่วนหนึ่งเกิดจากการที่เกษตรกรได้รับสวัสดิการและการบริการที่ดีของรัฐ

รัฐให้ความสำคัญในการดูแล และให้คำแนะนำในการรักษาสุขภาพ และการออกกำลังกาย การวิเคราะห์ถึงความต้องการในการพัฒนาตนเองเพื่อความก้าวหน้าในชีวิตมีผลเชิงบวกต่อระดับคุณภาพชีวิต หมายความว่า เกษตรกรที่มีความต้องการในการพัฒนาตนเองเพื่อความก้าวหน้าในชีวิตมีคุณภาพชีวิตดีกว่า เพราะเกษตรกรที่ต้องการพัฒนาตนเองย่อมให้ความสำคัญกับการเพิ่มศักยภาพตนเอง มีความกระตือรือร้น ขวนขวายหาความรู้ ไม่หยุดอยู่กับที่ และรู้จักปฏิบัติฝึกฝนตนเองให้มีประสบการณ์มากยิ่งขึ้น

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ร้อยละ 52.3 เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 51-60 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 56.8 ปี ในด้านการศึกษาพบว่าร้อยละ 76.1 จบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 82.6 ส่วนใหญ่ร้อยละ 51.1 มีบุตรจำนวน 2 คนขึ้นไป เกษตรกรใช้ระยะเวลาในการทำเกษตรมาแล้วเฉลี่ย 14.7 ปี มีรายได้สุทธิเฉลี่ย 12,030.3 บาท/เดือน ส่วนใหญ่เกษตรกรไม่มีภาระหนี้สิน มีเงินออม มีพื้นที่ถือครองในการทำเกษตรน้อยกว่า 5 ไร่ ร้อยละ 87.9 โดยมีพื้นที่เฉลี่ยอยู่ที่ 3.38 ไร่ เกษตรกรในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ มีคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.53$) ทั้งในภาพรวมและรายด้าน คือ 1) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ($\bar{X} = 3.57$) 2) ด้านร่างกาย ($\bar{X} = 3.53$) 3) ด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.52$) และ 4) ด้านจิตใจ ($\bar{X} = 3.45$) ตามลำดับ ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า อายุ ความมั่นคงทางอาชีพ การสื่อสารหรือการพูดคุยกับเกษตรกรท่านอื่น การได้รับการดูแลสุขภาพที่ดีจากหน่วยงาน และการพัฒนาตนเองเพื่อความก้าวหน้าในชีวิต เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$)

จากการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ได้นำไปสู่ข้อเสนอแนะบางประการที่อาจก่อให้เกิดประโยชน์ต่อภาครัฐ และผู้สนใจที่ต้องการศึกษาในครั้งต่อไป ดังนี้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เกษตรกรผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ ควรได้รับการดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ความ

สัมพันธ์ทางสังคม และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้แนวทางในการยกระดับคุณภาพชีวิตให้แก่เกษตรกรควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่ม มีกิจกรรมที่สร้างโอกาสให้ได้พูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเกษตรกรท่านอื่น สร้างเสริมความมั่นคงทางอาชีพ โดยการสนับสนุนและแก้ปัญหาด้านการเกษตรทั้งการผลิตและจำหน่าย และการให้การดูแลด้านสุขภาพได้ง่ายขึ้นและทั่วถึงและสร้างความเชื่อมั่นที่จะพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีความภาคภูมิใจในตนเอง และในอาชีพเกษตรกรที่ทำอยู่ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาประเทศต่อไป ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้นคว้าต่อไป การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต ควรมีการศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่อื่น ๆ เพิ่มเติมด้วย เนื่องจากเกษตรกรในแต่ละพื้นที่ มีลักษณะการดำรงชีวิตและสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันทำให้ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดูจะแตกต่างกัน เพื่อที่จะสามารถนำข้อมูลในแต่ละพื้นที่มาเปรียบเทียบ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. 2555. การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์ และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2560. รายงานผลการปรับปรุงข้อมูลทะเบียนเกษตรกรผ่านระบบ ทบก. ปี พ.ศ. 2560. <http://farmer.doae.go.th/>. ค้นเมื่อ 8 ธันวาคม 2561.
- กฤษฎา พงษ์การณภาส, ชูชีพ ชีพอุดม และธรรมรงค์ สิงห์อยู่เจริญ. 2550. ศึกษาความต้องการฝึกอบรมและการจัดหลักสูตรการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรที่เหมาะสมสำหรับเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่จังหวัดแพร่. รายงานผลการวิจัยมหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- จรัส สิงห์แก้ว. 2551. แพทย์เผย “สารภี” เชียงใหม่ครองแชมป์มะเร็งปอดประเทศ. <https://www.ldm.in.th/cases/5053>. ค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2561.
- ฉลอง โชติกิตตาม. 2541. การพัฒนาเกษตรแบบยั่งยืนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร. หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 37 วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- ฉวีวรรณ เรืองทัย. 2542. การศึกษาคุณภาพชีวิตของแรงงานอพยพในจังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการ, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- ศุภรทิพย์ นิลารักษ์. 2557. คุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง ภายในเขตพื้นที่ จังหวัดตราด. งานนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2559. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564. https://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422. ค้นเมื่อ 8 ธันวาคม 2561.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2559. แผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่12 (พ.ศ. 2560-2564). http://tarr.arda.or.th/static2/docs/development_plan2559.pdf. ค้นเมื่อ 7 ธันวาคม 2561.
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงใหม่. 2554. สรุปสถานการณ์ทางสังคมและจัดลำดับความสำคัญของปัญหาของจังหวัดเชียงใหม่ ประจำปี 2554 เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหาสังคมและพัฒนาคุณภาพชีวิต ประจำปี 2555. <http://www.chiangmai.m-society.go.th/media/topics/files/Social.pdf>. ค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2561.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2555. ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนสามลดา จำกัด.
- สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล, วิระวรรณ ตันติพิวัฒนสกุล และวนิดา พุ่มไพศาลชัย. 2545. เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย (WHOQOL – BREF – THAI). โครงการจัดทำโปรแกรมสำเร็จรูปในการสำรวจสุขภาพจิตในพื้นที่. <https://www.dmh.go.th/test/download/files/whoqol.pdf>. ค้นเมื่อ 12 มกราคม 2562.
- องอาจ นัยพัฒน์. 2548. วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา.